

ARPAZ KAZASI

(1830/1831 – 1844/1845 Tarihli Nüfus Defterleri)

Yazarlar

Aysun SARIBEY HAYKIRAN
Mehmet BAŞARAN

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-399-504-1	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Arpaz Kazası (1830/1831 – 1844/1845 Tarihli Nüfus Defterleri)	47518
Yazarlar	Baskı ve Cilt
Aysun SARIBEY HAYKIRAN	Vadi Matbaacılık
ORCID iD: 0000-0002-1016-7707	Bisac Code
Mehmet BAŞARAN	HIS000000
ORCID iD: 0000-0001-9178-7117	DOI
Yayın Koordinatörü	10.37609/akya.2929
Yasin DİLMEN	

Kütüphane Kimlik Kartı
Sarıbey Haykiran, Aysun. Başaran, Mehmet.
Arpaz Kazası (1830/1831 – 1844/1845 Tarihli Nüfus Defterleri) / Aysun Sarıbey Haykiran, Mehmet Başaran.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.
167 s. : tablo, grafik. ; 210x297 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253995041
1. Tarih.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Tarih; geçmişte olan olaylar ve bu olaylar hakkındaki belgelerin verileridir. Geçmişte kalan insani ve toplumsal olaylar bağlamında insanoğlunun ne yaptığı, hangi süreçlerden bugüne geldiği, bizden önce kim, kimler vardı, ne yapıyorlardı, nasıl yaşıyorlardı, neler üretiyor, neler tüketiyorlardı? İnsanoğlu bu ve buna benzer sorularla geçmişini/geçmişini araştırma için önemli yollar kat etmiştir.

İnsanın kendi toplumu ile diyalog kurmasını ve bütünleşmesini sağlayan, ondaki toplum bilincini canlı tutan bir kültür hazinesidir tarih.

Geçmişin belgelere dayandırılarak rasyonel bir yöntemle derlenmiş bilgisi olan tarih, kültürün zaman içindeki siyasi sosyal akışını ve sürekliliğini sağlar.

İnsanoğlunun bu arayışı 19. yüzyılla birlikte daha da önem kazanmıştır. Evrensel tarih araştırmalarının yanında yerel tarih çalışmaları, araştırmalarına yönelik ilginin sürekli arttığına tanıklık etmekteyiz. Bu tanıklık ile birlikte özellikle sosyal tarih araştırmaları, bizim de burada ele aldığımız nüfus konusuna önem vermişlerdir.

Bir toplumun bütüncül yani iktisadi, sosyal ve kültürel olarak açıklanabilmesinin önemli bir kaynağı da nüfus ile ilgili bilgilere ulaşmaktır. Tapu tahrir, temettuat ve nüfus defterleri bu konunun en önemli kaynaklarından bir kaçıdır. Bu konuda araştırmalara veri sağlayabilecek kaynakların en başında arşiv belgeleri ve bu belgelerin kaynağı olan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı gelmektedir.

Bu çalışmamızda Devlet Arşivleri'nde bulunan Nüfus Kataloğunda yer alan, günümüzde Aydın'ın Nazilli İlçesine bağlı Esenköy Mahallesi, eski adıyla ise Arpac Kazası olan yerleşim yerine ilişkin NFS.d.. kodu ile kayıtlı 2976, 2977 ve 2979 numaralı defterleri ele aldık.

Bölgede yaşayanların köklerine ışık tutabilecek, Osmanlı Devleti tarafından tutulmuş önemli bir kaynağı değerlendirme yoluna gittik.

Bu çalışmamızın basılmasında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Nazilli Belediye Başkanı Sayın Av. Kürşat Engin ÖZCAN'a teşekkür etmeyi bir borç biliriz.

Aysun SARIBEY HAYKIRAN / Mehmet BAŞARAN

AYDIN / 2023

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
Arpaz Kazası, Köyler ve Çiftlikler.....	3
Arpaz'da Muhtarlık Yapılanması.....	5
Arpaz'da Nüfus Yapısı.....	6
Nüfus Defterleri ve Önemi.....	6
2976 NUMARALI NÜFUS DEFTERİ VE ÖZELLİKLERİ	9
a) 2976 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alan Aile İsimleri.....	10
b) 2976 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alan Akrabalık İlişkileri.....	30
c) 2976 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alan İsimler ve Dağılımı.....	32
d) 2976 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alanların Fiziksel Özellikleri.....	33
e) 2976 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alanların Yaş Özellikleri.....	36
f) 2976 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alanların Meslekleri ve Sayıları.....	37
g) 2976 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alan Eğitim Görevlileri ve Öğrenciler.....	38
h) 2976 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alan ve 1840 – 1841 Tarihinde Arpaz Kazasında Askere Giden Nüfus.....	38
i) Arpaz Kazasından Ayrılanlar.....	40
j) Arpaz Kazasında Doğum ve Ölümler.....	40
k) Arpaz Kazasında Köle ve Hizmetkârlar.....	41
l) Arpaz Kazasında Engelliler.....	41
2977 NUMARALI NÜFUS DEFTERİ VE ÖZELLİKLERİ	43
a) 2977 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alan Akrabalık İlişkileri.....	53
b) 2977 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alan İsimler ve Dağılımı.....	55
c) 2977 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alanların Fiziksel Özellikleri.....	56
d) 2977 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alanların Yaş Özellikleri.....	58
e) 2977 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alanların Meslekleri ve Sayıları.....	59
f) 2977 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alan Eğitim Görevlileri ve Öğrenciler.....	60
g) 2977 Numaralı Nüfus Defterinde Yer Alan ve 1835 – 1836 Tarihinde Askere Giden Nüfus.....	60
h) Gulam ve Hademe.....	65
i) Arpaz Kazasında Engelliler.....	65

2979 NUMARALI NÜFUS DEFTERİ VE ÖZELLİKLERİ.....	67
a) ArpaZ Kazası ve Köylerine Ticaret İçin Gelen Bekâr Rum ve Ermeniler	68
SONUÇ	69
DEFTERLERİN SEÇİLMİŞ TIPKIBASIMLARI VE GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ.....	71
2976 NOLU DEFTER ARPAZ KAZASI MAHALLESİ NÜFUS YAPISI (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ)	72
2976 NOLU DEFTER KARYE-İ İNEBOLU TABİ-İ ARPAZ NÜFUS YAPISI (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ)	82
2976 NOLU DEFTER VOYVODA AĞANIN DAİRESİ NÜFUS YAPISI (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ)	100
2976 NOLU DEFTER ALAYBEYİ ÇİFTLİĞİ KARYESİ NÜFUS YAPISI (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ).....	104
2977 NOLU DEFTER HAMAM MAHALLESİ NÜFUS YAPISI (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ).....	115
2977 NOLU DEFTER CEDİD MAHALLESİ NÜFUS YAPISI (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ)	120
2977 NOLU DEFTER TOYGAR KARYESİ NÜFUS YAPISI (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ)	129
2977 NOLU DEFTER YAZULU (YAZILI) KARYESİ NÜFUS YAPISI (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ)	133
2979 NOLU DEFTER NEFS-İ ARPAZ BEKARAN RUMİYAN (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ)	157
2979 NOLU DEFTER NEFS-İ ARPAZ BEKARAN ERMENİYAN(GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ).....	157
2979 NOLU DEFTER NEFS-İ ARPAZ SİROZ (=SÜREZ) KARYESİ BEKARAN RUMİYAN (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ).....	157
2979 NOLU DEFTER NEFS-İ ARPAZ İNEBOLU KARYESİ BEKARAN RUMİYAN (GÜNÜMÜZ ALFABESİNE ÇEVİRİMİ).....	157
KAYNAKLAR	159

KAYNAKLAR

ARŞİV KAYNAKLARI:

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı,
NFS.d.. (Nüfus Defterleri)
NFS.d.. 2976.
NFS.d.. 2977.
NFS.d.. 2979.

RESMİ YAYINLAR:

Cumhuriyetin 50. Yılında AYDIN 1973 İl Yıllığı.
H. 1297/M. 1879-1880 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
H. 1308/M. 1890-1891 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
H. 1312/M. 1894-1895 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
H. 1314/M. 1896-1897 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.
H. 1326/M. 1908-1909 Tarihli Aydın Vilayet Salnamesi.

ARAŞTIRMA VE İNCELEME ESERLERİ:

“Nazilli Dün, Bugün, Yarın”, Nazilli Belediyesi, Aydın 1987.
Adıatar, Funda, “Ondokuzuncu Yüzyılda Aydın Vilayetinin Mülki Teşkilatı ve Nüfusu”, *OTAM, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı 51, Bahar 2022.
Akyel, Salih, Kamil Özdemir, “1835 Tarihli Nüfus Defterine Göre Tirebolu’da Gayrimüslim Nüfus Yapısı”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 37, 2015.
Arel, Ayda, “Ege Bölgesi Ayanlık Dönemi Mimarisi Hakkında Bir Ön Araştırma”, *IV. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara 1987.
Avcı, Uğur, “Nazilli ve Civarında Bir Yörük Topluluğu: Horzum Aşireti”, *Kurtuluşunun 100. Yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli*, (Ed. Sedat Akkurnaz, Tuncay Ercan Sepetcioğlu, Arzu Özver), Akademisyen Kitabevi, Ankara 2022.
Aydın, Mahir, “Sultan II. Mahmud Döneminde Yapılan Nüfus Tahrirleri”, *Sultan II. Mahmud ve Reformları Semineri 28-30 Haziran 1989*, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1990.
Başaran, Mehmet, Aysun Sarıbey Haykırın, *19. Yüzyıl Arşiv Belgelerinde İncirliova*, Aydın 2018.
Başaran, Mehmet, Aysun Sarıbey Haykırın, *19. Yüzyıl Osmanlı Belgelerinde Yenipazar*, Aydın 2015.
Başaran, Mehmet, Aysun Sarıbey Haykırın, Ali Özçelik, *Atçalı Kel Mehmed Efe, Batı Anadolu’da Eşkıyalık ve Zeybeklik*, Haziran 2018.
Başaran, Mehmet, *Tanzimat Dönemi Nüfus Sayımlarında Karacasu Kazası*, İstanbul 2021.
Bayram, Selahattin, “Osmanlı Nüfus Sayımı Verilerinde Mahalleler: Lefkoşe Ayasofya Mahallesi Örneği (1831-1839)”, *Ankara Anadolu Ve Rumeli Araştırmaları Dergisi*, Ankara 2020.
Bostan, İdris, *Beylikten İmparatorluğa Osmanlı Denizciliği*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2006.
Bostan, İdris, *Kürekli ve Yelkenli Osmanlı Gemileri*, Bilge Yayınevi, İstanbul 2005.
Bozkurt, Nebi, “Nüfus”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. 33, İstanbul 2007.
Canatar, Mehmet, “Kethüda”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 25, Ankara 2022.
Çadircı, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri’nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1997.
Çörtük, Ufuk, “Arpasos (Akçay) Vadisi’nin Tarihsel Süreci Üzerine Notlar”, *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, (Ed. Sedat Akkurnaz-Yusuf Çorbacıoğlu), İstanbul, Nisan 2021.
Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 1993.
Dinç, Güven, “Tanzimat Dönemi Cizye Defterlerine Göre Antalya Gayrimüslimleri”, *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi / Mediterranean Journal of Humanities*, C.VII / Sayı: 2, 2017.
Elibol, Numan, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Nüfus Meselesi ve Demografi Araştırmaları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 12, Sayı 2, 2007.
Ergenç, Özer, “Osmanlı Şehirlerindeki Yönetim Kurumlarının Niteliği Üzerinde Bazı Düşünceler”, *VIII. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1981.
Ergenç, Özer, “Osmanlı Şehrinde Esnaf Örgütlerinin Fizik Yapıya Etkileri”, *Türkiye’nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920)*, (Ed. O. Okyar-H. İnalçık), Ankara 1980.
Gümüşçü, Osman, *XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazası’nda Yerleşme ve Nüfus*, Ankara 2001.
Güneş, Günver, Aysun Sarıbey Haykırın, “1844-45 Temettuat Defterine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında İnebolu Karyesinin Sosyo-Ekonomik Yapısı”, *Bozdoğan*, C. I, Ed. Sabri Sürgevil, Cihan Özgün, Bozdoğan Belediyesi Kültür Yayını, İzmir 2010.
Hürol, Şahizer Meltem, “Nazilli Arpaç Köyü (Esenköy) Arpaç Beyler Konağı Koruma Sorunları Ve Restorasyon Önerisi”, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2011.
Kara, Enver Ziya, *Osmanlı İmparatorluğu’nda İlk Nüfus Sayımı 1831*, Ankara 1943.
Karpaz, Kemal H., *Osmanlı Nüfusu 1830-1914 Demografik ve Sosyal Özellikleri*, (çev. Bahar Trnakçı), Timaş Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2003.
Kılıç, Sonay, “XVIII. Yüzyılda Batı Anadolu Kıyılarında Deniz Taşımacılığı (Edremit Şer’iyye Sicillerine Göre)”, *Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı*, Aydın 2020.
Özcan, Abdülkadir, “Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 3, İstanbul 1991.
Özkaya, Yücel, “XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Anadolu’da Ayanlık İddiaları”, *AÜDTCFD*, C.XXIV, Ankara 1969.
Öztürk, Mustafa, “1616 Tarihli Halep Avarız-Hane Defteri”, *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, C. 8, Sayı 8, Ankara 1997.

Kaynaklar

- Sarıbey Haykıran, Aysun, "Tanzimat Ve İskân: 1844 Nüfus Sayımında Aydın Sancağı'nda Aşiretler", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Yıl 10, Sayı XXXII, Aralık 2017.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1988.
- Üreten, Hüseyin, "Akçay Havzasının Az Bilinen Antik Bir Kenti Harpasa'nın Tanrı ve Kültürleri Üzerine Bir Araştırma", *Bozdoğan*, C. I, Ed. Sabri Sürgevil, Cihan Özgün, Bozdoğan Belediyesi Kültür Yayını, İzmir 2010.
- Üreten, Hüseyin, "Nazilli ve Çevresinin Eskiçağ Tarihi", *Kurtuluşunun 100. Yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli*, (Ed. Sedat Akkurnaz, Tuncay Ercan Sepetçioğlu, Arzu Özver), Ankara 2022.
- Yapucu Pullukçuoğlu, Olcay, "Büyük Menderes Bölgesinde Kuleli Yapılar ve Arpaz Kulesi", *Bozdoğan*, C. II, Ed. Sabri Sürgevil, Cihan Özgün, Bozdoğan Belediyesi Kültür Yayını, İzmir 2010.
- Yörük, Doğan, "H. 1259 / M. 1843 tarihli Cizye Defterlerine Göre Kayseri'de Rum ve Ermeniler", *Turkish Studies*, Volume 8 / 11, Fall 2013.